

Ársskýrsla 2010

Verkefni almannavarnadeildarinnar voru umfangsmikil þetta árið. Viðbúnaður og viðbrögð við tveimur eldgosum tóku drjúgan tíma starfsmanna svo og vinna við endurreisn samfélagsins á Suðurlandi í kjölfarið. Einnig voru fljöldmörg önnur verkefni hjá almannavarnadeildinni.

Eldgos á Fimmvörðuhálsi og í Eyjafjallajökli.

Á árunum 1994 og 1999 urðu jarðskjálftahrinur í og við Eyjafjallajökul og sýndu rannsóknir að jökullinn hafði þanist út í hrinunum, sem benti til að bæði þessi ár hafi komið kvikuinnskot í jarðskorpuna djúpt undir Eyjafjallajökli. Um og upp úr áramótum 2010 hófust sambærilegar jarðskjálftahrinur undir jöklinum á ný. Rétt fyrir miðnætti þann 20. mars barst tilkynning til fjarskiptamiðstöðvar ríkislögreglustjóra frá Múlakoti um að eldur væri upp í Mýrdalsjökli, en enginn gosórói kom fram á jarðskjálftamælum Veðurstofu Íslands svipað því sem gerst hefur í eldgosum í Grímsvötnum og Heklu. Á grundvelli upplýsinga sem fengust úr héraði og út frá atburðarás sem verið hafði í gangi í jöklinum var ákveðið að virkja rýmingaráætlun vegna eldgosa í Eyjafjallajökli. Um líkt leyti og rýmingu svæðisins lauk eða litlu fyrir klukkan fjögur um nóttina sendi TF LÍF áreiðanlegar upplýsingar um staðsetningu og umfang eldgossins sem reyndist vera á norðanverðum Fimmvörðuhálsi á 0,5 - 1 km langri sprungu í stefnunni suðvestur, norðaustur. Tólf gosstrókar voru á sprungunni og voru fjórir þeirra öflugastir. Almennavarnanefnd Rangárvalla- og Vestur Skaftafellssýslu ákvað 24. mars að leyfa umferð að gosstöðvunum um Skógaheiði og Fimmvörðuháls. Mikil ásókn ferðamanna var á svæðið enda var gosið sérstaklega fagurt ásýndar. Einnig var mikil umferð inn Fljótshlíð en þaðan sást vel til gosstöðvanna. Smá saman dró úr gosinu á Fimmvörðuhálsi og lauk því 12. apríl

Að kvöldi 13. apríl hafði Veðurstofa Íslands samband við bakvakt almannavarnadeildar og upplýsti að mikil jarðskjálftavirkni væri sunnan og vestan við toppgíg Eyjafjallajökuls. Snemma aðfaranótt 14. apríl var ákveðið að virkja almannavarnakerfið til hins ýtrasta því allt benti til þess að gos væri að hefjast undir jöklinum. Með ratjármyndum úr TF-SIF flugvél Landhelgisgæslunar var staðfest snemma um morgunin að gos hefði brotist uppúr jöklinum. Strax um nóttina þegar almannavarnakerfið var virkjað var ákveðið að rýma nærsveitir jökulsins samkvæmt gildandi viðbragðsáætlunum. Rýmingin er fyrst og fremst ætluð til að forða íbúum og ferðamönnum á svæðinu frá skyndilegum jökulhlaupum vegna eldsumbrota. Að morgni 14. apríl komu hlaup bæði niður suðurhlíðar jökulsins, í farvegi Svaðbælisár sem og niður Gígjökul að norðanverðu og þaðan í farveg Markarfljóts. Þjóðvegur 1 við Markarfljótsbrú var rofinn í sundur til að minnka álagið á brúnna og er það talið hafa bjargað henni. Þjóðvegurinn við Svaðbælisá var umflotinn vatni en varð ekki fyrir verulegum skemmdum. Flóðið fór hins vegar yfir gróð land og aðra vegi og olli verulegu tjóni.

Eldgosið var mjög kröftugt sprengigos. Fyrstu dagana var vindátt vestlæg og öskustrókin lagði yfir Mýrdalsjökul en mikið öskufall varð í sveitunum þar austanvið. Þann 17. apríl snerist vindátt til norðurs og féll þá gríðarleg aska í sveitunum sunnan jökuls. Svo blint varð í mekkinum að bændur höfðu á orði að illa hefði sést í lófan á útréttri hendi. Strax höfðu menn miklar áhyggjur af áhrifum öskunnar á menn og dýr og var öllum ráðlagt að nota rykgrímur og hlífðargleraugu. Miklu magni af slíkum búnaði var dreift af lager sem byggður hafði verið upp til að takast á við heimsfaraldur inflúensu.

Samhæfingar- og stjórnstöðin í Skógarhlíð var virkjuð strax í upphafi. Ljóst var að um mikla og langa aðgerð væri að ræða og allir þeir aðilar sem skipa starfsmenn í áhöfn stöðvarinnar bættu við mannskap til að takast á við verkefnið. Ríkislögreglustjóri tók strax ákvörðun um að starfsmenn

alþjóðadeildar og sérsveitar yrði bætt við áhöfnina auk starfsmanna fjarskiptamiðstöðvar og almannavarnadeildar sem voru þar fyrir. Þetta var mikilvæg ákvörðun, sérstaklega þegar öskumökkurinn teygði sig til Evrópu með þeim aðfleiðingum að flug lagðist niður mjög víða. Við það jókst áhugi erlendra fjölmiðla gífurlega. Ákveðið var að setja saman fjölmiðlateymi 25 einstaklinga úr ráðuneytum, frá stofnunum og félagasamtökum, sem unnu allan sólarhringinn á vöktum og starfræktu m.a. upplýsingamiðstöð fyrir fjölmiðla, bæði í Reykjavík og á Hvolsvelli.

Fljótlega eftir að gosið hófst ákvað ríkislögreglustjóri með vísan til 14. grein laga um almannavarnir að starfrækja þjónustumiðstöð á vegum almannavarna vegna eldgossins. Þjónustumiðstöðin var opnuð í Félagsheimilinu Heimalandi undir Eyjafjöllum. Ráðinn var starfmaður sem verkefnastjóri auk þess sem svæðisfulltrúi Rauða Kross Íslands á Suðurlandi kom til starfa. Haldnir voru fjöldinn allur af fræðslu- og íbúafundum og metnaður lagður í að miðla upplýsingum um ástand og horfur í eldgosinu. Einnig var starfi sjálfboðaliða við hreinsun stýrt þaðan. Litlu síðar var ákveðið að opna einnig þjónustumiðstöð í Vík til að sinna svæðinu austan Jökulsár á Sólheimasandi.

Reynslan af rekstri þjónustumiðstöðvanna er góð og nú um áramót er enn töluverð þörf fyrir starfsemina þó að ekki sé lengur um fasta viðveru á Heimalandi eða Vík að ræða.

Segja má að mestur kraftur hafi verið úr gosinu undir mánaðrmótin maí- júní þó að formlegum goslokum hafi ekki veirð lýst yfir. Samhæfingar- og stjórnstöðin var starfrækt samfelt í rúmar 11 vikur.

Í miklum rigningum hafa komið stór aurflóð í margar ár sunnan jökluls og sem valda tjóni og skapa mikla óvissu um nýtingu á stóru svæði af grónu landi. Íbúar svæðisins búa einnig við mikil óþægindi þegar þurr er í veðri og askan fýkur til.

Eldgosin á Fimmvörðuhálsi og í Eyjafjallajökli eru lang umfangsmestu aðgerðir sem almannavarnir hafa staðir frammi fyrir lengi og ljóst að enn er mikið verk óunnið og mörgum spurningum íbúa á svæðinu er enn ósvarað.

Í byrjun nóvember kom út á vegum almannavarnadeildar ríkislögreglustjóra stöðuskýrsla vegna eldgosa á Fimmvörðuhálsi og í Eyjafjallajökli. Skýrslan er samantekt um stöðu verkefna og tillögur um aðgerðir í kjölfar eldgosanna vorið 2010. Gera má ráð fyrir að þegar lengra líður frá muni ýtarlegar skýrslur um starfsemi almannavarna á gostímanum líta dagsins ljós.

Áfallahjálpar vegna gossins í Eyjafjallajökli. Samráðshópur áfallahjálpar í SST átti fund með samráðshópi áfallahjálpar í umdæmi lögreglunnar á Hvolsvelli og var farið yfir skipulag á landsvísu og innan hvers umdæmis. Eftir það starfaði samráðshópur umdæmisins sjálfstætt og hafði umsjón með skipulagi vegna sálfélagslegs stuðnings og áfallahjálpar innan umdæmisins. Hópurinn leitaði eftir stuðningi til samráðshóps áfallahjálpar í SST sem útvegaði frekari bjargir eins og beðið var um hverju sinni.

Upplýsingamiðlun til almennings vegna öskufoks eftir gos í Eyjafjallajökli. Að frumkvæði almannavarnadeildar var haldinn fundur með Umhverfisstofnun, Veðurstofu Íslands, Embætti landlæknis, sóttvornalækni og heilbrigðisráðuneyti og rætt um upplýsingamiðlun til almennings vegna heilbrigðismála. Í kjölfarið var ákveðið að leita til Bændablaðsins og óska eftir reglulegri birtingu greina er varða heilsu og öskufok frá hausti 2010 til vors 2011. Almennavarnadeild RLS

kallaði eftir greinum og var tengiliður við greinarhöfunda vegna þessara skrifa.

Fréttabréfið og vefsíða almannavarnadeildarinnar.

Fréttabréf almannavarnadeildarinnar kemur að jafnaði út ársfjórðungslega. Að þessu sinni komu út þrjú fréttabréf, þar af var eitt fréttabréfið veglegra og stærra í sniðum en áður og fjallaði eingöngu um Eyjafjallajökulgosið, allt frá viðbúnaði til endurreisnar. Þar var fjallað um umfangi þeirrar vinnu sem fylgdi eldgosinu. Í fréttabréfum almannavarnadeildarinnar er fjallað um þau mál sem deildin er að vinna að hverju sinni. Auk fréttabréfsins eru reglulega birtar fréttir á heimasíðu deildarinnar www.almannavarnir.is af atburðum, sem efstir eru á baugi hverju sinni. Í eldgosunum á Fimmvörðuhálsi og Eyjafjallajökli voru birtar yfir 100 fréttir íslensku á heimasíðunni. Á erlendum tungumálum voru fréttir á ensku og fréttatilkynningar á pólsku. Þá voru birtar stöðuskýrslur um gosið á heimasíðunni á íslensku og ensku, sem voru sendar til fjölmiðla og sendiráða víðs vegar um heiminn. Gott samstarf var við utanríkisráðuneytið sem sá um þýðingar á skjölum. Einnig voru settar inn á síðuna upplýsingar tengdar gosinu frá Landgræðslunni, Matvælastofnun, Umhverfisstofnun svo fátt eitt sé nefnt.

Vísindamannaráð almannavarna. Vísindamannaráð almannavarna kom alloft saman á síðasta ári.

Strax í upphafi febrúar var haldinn fundur vegna aukinnar jarðskjálftavirkni í Eyjafjallajökli. Vöktun var aukin af þessu tilefni og jarðvísindamenn og starfsmenn almannavarnadeildar voru oft í sambandi vegna þessa. Þann 5. mars var aftur haldinn fundur vegna virkni í Eyjafjallajökli og voru menn þá við öllu búinir, virkninni í fjallinu svipaði mjög til fyrri atburða árin 1994 og 1999 þegar ljóst var að kvikuinnskot hefðu komið í fjallið en í kjölfar þeirra hefðu getað orðið eldgos. Raunin varð enda sú að eldgos hófst að kvöldi þess 20. mars. Á meðan á eldgosinu í Eyjafjallajökli stóð fundaði vísindamannaráð almannavarna oft og lengst af skiluðu Veðurstofa Íslands og Jarðvísindastofnun Háskólans daglegri stöðuskýrslu til almannavarnadeildar ríkislögreglustjóra. Jafnframt því að sinna rannsóknum og eftirliti með eldgosinu. Þá mættu jarðvísindamenn, veðurfræðingar og aðrir vísindamenn á agrarúa funda sem haldnir voru til að upplýsa íbúa á áhrifasvæði eldgossins, fréttamenn, ýmsa embættis- og stjórnámálamenn auk annarra um framvindu gossins.

Íslenska alþjóðabjörgunarsveitin og ESB styrkurinn. Mjög mannskæður jarðskjálfti af styrkleikanum 7,3 varð á Haiti 13. janúar, 2010. Íslenska alþjóðabjörgunarsveitin brást skjótt við og var skipulagt hjálparflug til Port au Prince strax í kjölfar skjálftans. Íslenska sveitin var komin á skaðasvæðið meðal fyrstu alþjóðabjörgunarsveita til hjálparstarfa. Í samstarfi við utanríkisráðuneytið var ákveðið að sækja um styrk til Evrópusambandsins við að fjármagna hluta flutningskostnaðar alþjóðasveitarinnar heim frá Haiti. Evrópusambandið veitti Íslendingum flutningsstyrk sem nam um helming kostnaðar við heimferðina frá Haiti. Almannavarnadeildin hefur átt fulltrúa í almannavarnanefnd Evrópusambandsins og hefur í gegnum það samstarf séð um kynningu á sjóðum og styrkjum sem hægt er að sækja um hér á landi vegna hamfara. Almannavarnadeildin er með beintengingu í CECIS neyðarsamskiptakerfi Evrópusambandsins (The Common Emergency Communication and Information System) og fara öll neyðarsamskipti sambandsins í gegnum þetta kerfi og þar með talið umsókn og veiting styrkja við flutning bjarga á skaðaskvæði.

Vettvangsstjóranámskeið. Þrjú vettvangsstjóranámskeið voru haldin árið 2010. Þessi námskeið eru samstarfsverkefni almannavarnadeildar ríkislögreglustjórans, Lögregluskóla ríkisins, Björgunarskóla Slysavarnafélagsins Landsbjargar og Brunamálaskólans. Námskeiðin voru haldin á Suðurnesjum, í Reykavík og á Reyðarfirði. Markmið þessara námskeiða er að gefa þátttakendum kost á að tileinka

sér verklag sem vettvangsstjórar, og þeir sem með honum starfa, þurfa að geta samhæft störf þeirra, sem koma að stjórn neyðaraðgerða. Áherslan er á samhæfingu en ekki tæknilega stjórn einstakra verkefna. Öll nálgun byggir á SÁBF verkþáttaskipuritinu og að loknu námskeiði eiga nemendur að geta aðlagð það að öllum verkefnum. Námið er byggt upp á fyrirlestrum og skrifborðsæfingum.

Flugslysaaefingar. Flugslysaaefingar voru haldnar á Ísafirði, Bíldudal og Vopnafirði auk þess sem flugverndaræfing var haldin á Akureyri. Almannaþingardeildin og Isavia standa reglulega að flugslysaaefingum á öllum áætlunarflugvöllum landsins. Æfingarnar eru haldnar og skipulagðar í samstarfi við heimamenn. Á þessum æfingum gefst öllum viðbragðsaðilum í viðkomandi umdæmi tækifæri til þess að æfa saman.

Snjóflóðaaefing - breytingar á upplýsingastreymi. Ákveðið var að frá og með haustinu 2010 yrði breytt tækni notuð við upplýsingagjöf vegna hættuástands vegna snjóflóðahættu. Ferlið hefur verið í föstum skorðum í mörg ár til að tryggja rétt viðbrögð á öllum stigum. Símbref hafa verið notuð og hafa þau verið undirrituð og stimpluð áður en þau eru send til snjóflóðadeildar Veðurstofunnar sem staðfesting á móttöku. Frá og með haustinu voru slíkar upplýsingar sendar í tölvupósti og viðeigandi skjöl sem viðhengi. Mjög vel skilgreint ferli fer síðan í gang þar sem allir viðkomandi staðfesta móttöku og grípa til viðeignadi ráðstafana. Þetta ferli var æft í kjölfarið og agnúnar sniðnir af. Vonir standa til að þetta nýja skipulag auðveldi dreifingu upplýsinga og stytti viðbragðstíma.

Viðbragðsáætlanagerð vegna gróðurelda Byrjað var á viðbragðsáætlun vegna gróðurelda í samstarfi við Brunamálastofnun og Skorradalshrepp. Stefnt er að því að ljúka þeirri vinnu vorið 2011. Einnig hefur farið fram vinna við uppfærslu viðbragðsáætlunar fyrir Hvalfjarðargöng og er einnig stefnt að því að ljúka þeirri vinnu vorið 2011. Á Snæfellsnesi hófst vinna við gerð almennrar viðbragðsáætlunar fyrir sveitarfélögin á Snæfellsnesi.

Viðbragðsáætlanir heilbrigðisstofnana og æfing vegna þeirra Áfram var unnið að samræmdum viðbragðsáætlunum heilbrigðisstofnana og þann 15. janúar komu ritstjórar viðbragðsáætlana heilbrigðisstofnana saman til vinnufundur í Björgunarmiðstöðinni í Skógarhlíð. Vinnufundurinn stóð allan daginn og var boðið upp á fræðslu um TETRA fjarskipti og bólusetningar vegna influensufaraldurs. Þann 12. nóvember var boðið upp á stutta samskiptaæfingu heilbrigðisstofnana og Samhæfingarstöðvarinnar. Æfingin var stutt en hún stóð yfir í tæplega klukkustund og eftir það var símafundur með öllum þátttakendum. Rýni leiddi í ljós að stuttar og tíðar æfingar eru af hinu góða og einnig að það er hverri stofnun nauðsynlegt að yfirfara samskiptabúnað, notkun hans og boðleiðir í það minnsta árlega. Um áramótin 2010 – 2011 voru átta heilbrigðisstofnanir búnar að skila sínum viðbragðsáætlunum til almannaþingardeildar og þær sjö heilbrigðisstofnanir sem ekki hafa náð að skila hefur verið boðinn stuðningur við að ljúka sínum áætlunum árið 2011.

Orion rústabjörgunaræfing. Fulltrúa almannaþingardeildarinnar var boði að taka þátt í alþjóðlegri rústabjörgunaræfingu í Bretlandi í september. Æfingin hét ORION og var styrkt af ESB. Sviðsmynd æfingarinnar var stór jarðskjálfti sem olli gríðarlegu tjóni í mörgum umdæmum og átti að verða viðbragðsaðilum í Bretlandi ofviða þannig að yfirvöld óskuðu eftir alþjóðlegri aðstoð. Yfir eitt þúsund þátttakendur tóku þátt í æfingunni og ráðsefni sem haldin var samhliða æfingunni. Á ráðstefnunni var alþjóðlegt samstarf skoðað út frá mismunandi sjónarhornum sem og þeirri tregðu sem vestræn ríki sýna í stórum áföllur varðandi það að þiggja aðstoð annarra ríkja.

Bólusetningarátak vegna influensu (H1N1) Í febrúar var sett af stað bólusetningarátak vegna svínainfluensunnar. Þá höfðu um tveir af hverjum fimm Íslendingum látið sprauta sig gegn influensunni og er það eitt hæsta hlutfall sem þekktist í heiminum.

Skipulag áfallahjálpar á Íslandi

Skipulag áfallahjálpar á Íslandi hefur verið í endurskoðun síðan 2005 og helsta ástæða þess að skipulagið hefur verið svo lengi í endurskoðun er að vandaðar rannsóknir hafa stutt breytingar á verklagi vegna áfallahjálpar í hamförum. Einnig hefur íslenskt þjóðfélag breyst þannig að fleiri búa í þéttbýlinu. Endurskoðað skipulag var undirritað á ráðstefnu í Grensáskirkju þann 14. október 2010 og því síðan fylgt úr hlaði með kynningu á skipulaginu auk þess sem sagt var frá skipulagi vegna áfallahjálpar eftir jarðskjálftana á Suðurlandi árið 2008 og vegna eldgosanna á þessu ári. Skipulagið byggir á handbókinni, Viðurkennt verklag á vettvangi sem var þýdd, staðfærð fyrir íslenskar aðstæður og gefin út á rafrænu formi árið 2009. Næst á döfinni er að innleiða skipulag áfallahjálpar og skipa samráðshópa áfallahjálpar í öllum lögregluumdæmum landsins. Gert er ráð fyrir að í hverjum samráðshópi verði einn aðalmaður og einn varamaður frá heilbrigðisþjónustu, kirkju, félagsþjónustu sveitarfélaganna og Rauða kross deildum umdæmis. Markmið er að ljúka myndun þessara hópa fyrir vorið 2011. Samráðshópur áfallahjálpar í SST hafði veg og vanda af þessari vinnu.

Endurnýjun samninga við Rauða kross Íslands og Slysavarnafélagið Landsbjörg. Hafist var handa við endurnýjun samninga um skipan hjálparliðs almannavarna á árinu. Samningarnir skilgreina hlutverk Rauða kross Íslands og Slysavarnafélagsins Landsbjargar í almannavarnaástandi. Slíkir samningar hafa verið í gildi allt frá árinu 1974. Stefnt er að undirritun endurnýjaðra samninga vorið 2011.

Ráðstefnur og vinnufundir. Fulltrúi almannavarnadeildarinnar tók þátt í vísindafundi NATO á Íslandi sem haldinn var á Hótel Rangá í júní undir yfirskriftinni Climate Change: Global Change and Local Adaptation. Þar var fjallað um áhrif loftslagsbreytinga í heiminum frá ýmsum sjónarhornum. Mikilvægt er að búa almannavarnakerfið á Íslandi undir þær breytingar sem boðaðar eru með loftslagsbreytingum í framtíðinni.

Stór alþjóðleg ráðstefna var haldin í Reykjavík um öryggismál sveitarfélaga, Safe Community og var fulltrúi almannavarnadeildarinnar með framsögu á ráðstefnunni og fjallaði um áfallapol og samhæfingu öryggismála á Íslandi.

Dagana 14. til 16. júní var haldin norrænn ráðstefna um landupplýsingar á Selfossi á vegum GI Norden. Norrænn samráðshópur stofnana á sviði almannavarna og kortagerðar tók þátt í undirbúningi ráðstefnunnar og nýtti tækifærið til að halda nefndarfund. Meginþema ráðstefnunnar á Selfossi var notkun landupplýsinga í tengslum við umhverfis- og áhættustjórnun (GIS in Environmental and Risk Management). Mörg erindi frá Íslandi voru á ráðstefnunni og m.a. erindi eftir Brynju Guðmundsdóttur verkfræðing hjá Samsýn ehf., Svein Kristján Rúnarsson yfirlögregluþjón á Hvolsvelli og Ágúst Gunnar Gylfason verkefnastjóra hjá almannavarnadeild ríkislögreglustjóra um notkun landupplýsingakerfa og tengdra gagnagrunna við skipulag og framkvæmd rýminga á hættusvæðum vegna náttúruvára.

Í tengslum við ráðstefnuna Björgun 2010 sem haldin var af Slysavarnafélaginu Landsbjörg var haldin ráðstefnan Almannavarnir og sveitarfélögin. Þar var áhersla lögð á þátt sveitarstjórna í almannavörnum en sveitarstjórnir skipa í almannavarnanefndir og hafa sveitarstjórnir þannig aðkomu að starfi nefndanna við gerð áhættumats í umdæmum nefndanna og skulu kanna áfallapol íbúa í sveitarfélaginu. Starfsmenn almannavarnadeildarinnar fluttu þrjá fyrirlestra á ráðstefnunni, um áhættu eftir landsvæðum og greiningu á áhættu, um regluverk almannavarna og samstarfssamninga og um gerð viðbragðsáætlana. Þá voru fyrirlestrar um Samhæfingarstöðina, rekstur þjónustumiðstöðva, Viðlagatryggingu Íslands og Bjargráðasjóð svo fátt eitt sé nefnt.

Í maí toku fulltrúar frá Geislavörnum ríkisins og almannavarnadeild þátt í International Search and Consequence Management Workshop í Nevada í Bandaríkjunum. Þar var kynnt uppbygging og starfsemi þeirrar stofnunar sem er ábyrg fyrir geislavörnum í Bandaríkjunum. Einnig var fylgst með æfingu þar sem fulltrúar ýmissa stofnanna og viðbragðsaðila tókust á við geislavá og samhæfðu sín störf.

Dagana 4. og 5. október var haldinn alþjóðlegur fundur í Reykjavík á vegum Geislavarna ríkisins um mat á ógn vegna slysa um borð í kjarnorkukafbátum. Á fundinum voru kynntar og ræddar tæknilegar upplýsingar um slík slys.

Norðurslóðarverkefnið Co Safe Almennavarnadeildin er samstarfsaðili að svokölluðu Co Safe verkefni sem styrkt er af Norðurslóðaráætlun Evrópusambandsins og ber heitið Cooperation for Safety in sparsely populated areas. Verkefnið snýst um að bæta þjónustu við íbúa þegar stórslys verða. Dagana 16-19. mars 2010 var haldinn vinnufundur hér á landi og í tengslum við fundinn var alþjóðlegt málþing á hóteli KEA á Akureyri. Málþingið bar heitið „Hópslys í strjálbýli“ og var það vel sótt. Almennavarnadeildin var með þrjú erindi á þessum degi og fjórir starfsmenn deildarinnar sóttu þingið. Á vinnufundinum var farið yfir það sem hefur áunnist í þessu verkefni og kynntar niðurstöður úr spurningalistum sem lagðir voru fyrir viðbragðsaðila í þátttökulöndum varðandi aðbúnað og skipulag þegar hópslys verða. Dagana 22. – 24. september var haldinn annar vinnufundur í Kuopio í Finnlandi. Þar var nokkrum tíma var eytt í að bera saman hlífðarfatnað viðbragðsaðila og eins var fylgst með nemum á brunaæfingu. Umræða var um gildi æfinga og hvaða æfingaform skilaði mestum árangri. Skotar eru framarlega þegar kemur að æfingum og miðluðu reynslu og þekkingu til annarra þátttakenda. Sama má segja um gestgjafana á þessum fundi, Finna, en þeir hafa samið spurningalista sem gott er að styðjast við þegar æfingar eru rýndar til gagns í lokin. Í lok fundarins var almennavarnadeild RLS afhent eintak af æfingahandbók Skota, *Preparing Scotland, Scottish exercise guidance (2010)* og annað eintak af handbók Breta vegna neyðarundirbúnings, *Guidance on Emergency Procedures (2009)*. Lokafundur vegna þessarar vinnu verður í Svíþjóð í febrúar 2011 og þá stendur til að hafa lokaráðstefnu og kynna vinnu þessa hóps.

ERGO fundir á Íslandi og alþjóðleg ráðstefna í Bretlandi

Lokavinna í ERGO verkefninu var á árinu, en um er að ræða Evrópusamstarfsverkefni um rýmingar í hamförum sem almennavarnadeildin er aðili að. Safnað var upplýsingum um framkvæmd rýminga vegna hamfara í níu Evrópulöndum og Japan. Mikill ávinningur er fyrir almennavarnir hér á landi að vinna með helstu sérfræðingum Evrópu í rýmingum og neyðarviðbrögðum með það að markmiði að bæta viðbúnað og viðbrögð þegar hamfarir verða. Verkefnahópurinn fundaði á Íslandi eftir Eyjafjallajökulgosið en rýmingar og neyðarviðbúnaður vegna eldgosa undir jökli var framlag Íslands til verkefnisins og var það kynnt fyrir verkefnastjórninni á árunum 2008-2009. Vakti athygli hversu faglega var staðið að rýmingum í eldgosinu. Framlag samstarfslandanna til verkefnisins voru m.a. rýmingar vegna flóða í ám, sjávarflóða, hryðjuverka, eiturefna, rýmingar sjúkrahúsa og Japan kynnti rýmingar frá stórborgum vegna jarðskjálfta og stórbruna í kjölfarið. Í tengslum við ERGO –verkefnið var haldin stór alþjóðleg ráðstefna um rýmingar og neyðarviðbúnað. Ráðstefnan var haldin í háskólanum í Aston í Birmingham dagana 21 -23 september. Víðir Reynisson hafði framsögu á ráðstefnunni og fjallaði hann um Eyjafjallajökulgosið og starfið í Samhæfingastöðinni. Þá hélt Sveinn Kristján Rúnarsson yfirlögregluþjónn á Hvolsvelli fyrirlestur um íbúafundi og kynningar á viðbragðs- og rýmingaráætlunum í héraði og Guðrún Jóhannesdóttir verkefnastjóri í almennavarnadeild RLS fjallaði um áhættustjórnun í almennavörnum á Íslandi.

EFTA fundur og fjarfundabúnaður

Frá árinu 2008 hefur fulltrúi almannavarnadeildarinnar ekki sótt reglubundna fundi í vinnuhópi EFTA eða Evrópusambandinu í almannavörnum. Nokkur mikilvæg málefni hafa verið til umræðu á þessum fundum og í nóvember var lagt hart að deildinni að mæta á fund vegna umræðu og atkvæðagreiðslu er varðaði bókun 31 í EES samningnum. Að þessu sinni fengu starfsmenn almannavarnadeildarinnar tækifæri að taka þátt í EFTA fundi í gegnum fjarfundabúnað í utanríkisráðuneytinu og gátu þannig gert grein fyrir afstöðu Íslendinga í þessum málum á fundinum.

NORDRED fundur á Íslandi.

4. – 5. nóvember var haldinn samstarfsfundur í NORDRED á Íslandi. Samstarfið grundvallast á rammasamningi, Norræna björgunarsamningnum, sem Noregur, Svíþjóð, Danmörk og Finnland gerðu með sér 1989, um samvinnu milli landanna. Norðurlöndin starfa mikið saman að verkefnum sem varða sameiginleg hagsmunamál í almannavörnum. Nýverið var lagt til af ráðherrum björgunarmála í löndunum í svonefndri Hagayfirlýsingu að aukin áhersla yrði lögð á samstarf landanna.

Almannavarnir og áhættuskoðun.

Síðustu fundirnir um almannavarnalögin og áhættuskoðunarverkefnið með lögreglustjórum, almannavarnanefndum og öðrum viðbragðsaðilum voru haldnir á árinu og höfðu þá öll umdæmin verið heimsótt. Nú hafa flest umdæmin lokið við verkefnið og sent það inn til almannavarnadeildarinnar. Nokkur umdæmi hafa þegar óskað eftir að hefja viðbúnað vegna mála sem þau settu í forgang í áhættuskoðuninni.

Frágangur Skjalasafns Almanna ríkisins. Þegar Almanna ríkisins voru lagðar niður með lögum árið 2003 og starfsemin flutt til embættis ríkislögreglustjóra var ljóst að skila þyrfti skjölum úr skjalasafni til Þjóðskjalasafns. Ekki vannst tími til að flokka, skrá og pakka skjölum Almanna ríkisins áður en starfsemin flutti og voru þau því sett í geymslu. Erfiðlega hefur gengið að fá kunnáttufólk til að leysa þetta verkefni af hendi en í lok árs 2010 fengust tveir meistaranemar í bókasafns- og upplýsingafræði til verksins, það voru þau Erlendur Antonsson og Sigríður Andrea Ásgeirsdóttir. Frá miðjum desember og fram í miðjan janúar 2011 unnu þau við flokkun, skráningu og pökkun skjala og voru þau afhent Þjóðskjalasafni í lok janúar. Skjölin sem skilað var til Þjóðskjalasafns spanna árabilið 1962 til 2003. Efni skjalasafnsins er margvíslegt en þar má nefna m.a. bréf til almannavarnanefnda, skýrslur um aðgerðir og æfingar auk eintaka af viðbragðsáætlunum almanna ríkisins. Þá er einnig í skjalasafninu ýmisslegt erlent efni sem haft var til hliðsjónar þegar unnið var að skipulagi almanna ríkisins hér á landi. Á Þjóðskjalasafni geta sagnfræðingar og aðrir sem rannsaka vilja sögu almanna ríkisins á Íslandi fengið aðgang að þessum gögnum.

Virkjun Samhæfingarstöðvar. Viðbragðskerfi almanna ríkisins og þar með Samhæfingarstöðin var virkjað fjórtán sinnum á árinu 2010, ýmist vegna aðgerða eða æfinga. Sex sinnum var stöðin virkjuð í tengslum við flugslysaáætlanir. Hún var virkjuð tvisvar vegna eldgosa og voru það lengstu aðgerðir sem almanna ríkisins hafa staðið frammi fyrir frá eldgosinu í Heimaey árið 1973. Þá var stöðin virkjuð tvisvar vegna umferðarslysa. Önnur útköll tengdust óveðri og eitt hlaupi úr Grímsvötnum, en búast mátti við eldgosum þar í framhaldi af jökulhlaupi í nóvember.

Starfsmenn almannavarnadeildar árið 2010 voru Víðir Reynisson, Guðrún Jóhannesdóttir, Rögnvaldur Ólafsson, Ágúst Gunnar Gylfason og Íris Marelsdóttir

